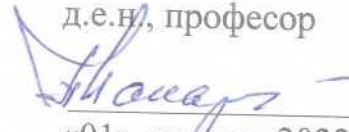

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин,
д.е.н., професор

 Макаренко П. М.
«01» вересня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
ступінь вищої освіти доктор філософії
спеціальність 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Полтава
2022-2023 н. р.

Розробники:

МАКАРЕНКО Петро, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

БЕРЕЗІНА Людмила, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

ДИВНИЧ Ольга, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин.

Робоча програма практики розглянута та схвалена на кафедрі економіки та міжнародних економічних відносин
Протокол від «01» вересня 2022 року, № 1

Робоча програма практики розглянута та схвалена Радою з якості вищої освіти спеціальності «Економіка»
Протокол від «01» вересня 2022 року, № 1

Голова Ради з якості вищої освіти
спеціальності «Економіка»

 Ольга ДИВНИЧ

1. Опис практики

Опис педагогічної практики

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	90
у тому числі самостійної роботи	40
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова
Рік навчання (курс)	2022–2023 (3)
Семестр	4
Вид підсумкового контролю	Диф залік

2. Заплановані результати навчання

Метою педагогічної практики є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти для спеціальності 051 Економіка, створювати та впроваджувати новітні методики та технології навчання.

Завдання педагогічної практики є:

- формування у аспірантів уявлень про педагогічну діяльність викладача закладу вищої освіти;
- набуття досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять на кафедрі;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- інтеграція науково-дослідної та педагогічної діяльності аспірантів;
- розвиток професійно-педагогічних здібностей на основі практичного досвіду;
- впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес;
- стимулювання самовдосконалення майбутніх фахівців.

Проходження педагогічної практики сприяє формуванню:

компетентностей:

загальні:

ЗК 1. Здатність до формування системного наукового світогляду на основі філософії наукової діяльності, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 3. Здатність вільно спілкуватися з питань представлення та обговорення результатів своїх наукових досліджень з колегами, науковою спільнотою, суспільством

ЗК 5. Здатність здійснювати освітню педагогічну діяльність та використовувати набуті знання з економіки в навчальній роботі закладів вищої освіти.

ЗК 7. Здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності.

фахові:

ФК 3. Здатність працювати самостійно у проведенні наукового пошуку, оцінювання і узагальнення одержаних результатів дослідження, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у сфері економіки.

ФК 11. Здатність застосовувати основи педагогіки в освітньому процесі у закладах вищої освіти.

програмних результатів навчання:

ПРН 2. Демонструвати навички мовної комунікації щодо представлення та обговорення результатів своїх наукових досліджень з колегами, науковою спільнотою, суспільством у цілому українською та іноземною мовою в усній та письмовій формі, демонструвати навички презентації результатів наукових досліджень.

ПРН 3. Демонструвати навички самостійної роботи у проведенні наукового пошуку, гнучкого мислення, інноваційність, проявляти креативність у вирішенні комплексних проблем у галузях економіки, нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН 5. Проводити реалізацію та коригування процесу наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності.

ПРН 12. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти, розробляти навчально-методичні матеріали.

3. Зміст практики

1. Навчальна робота аспірантів включає:

- відвідування занять (лекцій, практичних, лабораторних) викладачів кафедри, керівника практики та здійсненні їх аналізу з точки зору педагогічної майстерності;
- підготовку та проведення на належному рівні лекцій у присутності керівника практики;
- підготовку та проведення на належному рівні практичних (семінарських) занять у присутності керівника практики;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів у процесі проведення занять (презентації, відеофільми, віртуальні практичні роботи тощо);
- розробка лекції за темою власного дисертаційного дослідження або за напрямом спеціальності;
- розробку і використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі студентами та інших сучасних технологій навчання.

2. Методична робота аспірантів включає:

- ознайомлення з нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті й організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри;

– ознайомлення з освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою 051 Економіка;

– ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням дисциплін (робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних і семінарських занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань для поточного і підсумкового контролю), що викладаються викладачами кафедри;

– ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення навчальних дисциплін (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, методичні матеріали до семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи), що викладаються викладачами кафедри;

– відвідування занять (лекцій, практичних, лабораторних) викладачів кафедри та їх педагогічний аналіз;

– підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем, препаратів тощо).

3. Організаційна робота аспірантів включає:

– ознайомлення з системою виховної роботи кафедри, навчально-наукового інституту та Університету в цілому;

– участь в організації та проведенні семінарів, нарад, круглих столів, творчих конкурсів, а також профорієнтаційної роботи кафедри.

4. Структура практики

Структура педагогічної практики

№ з/п	Назва робіт	Кількість годин	
		загальна	у тому числі самостійної роботи
1	Навчальна робота	40	18
2	Методична робота	35	15
3	Організаційна робота	15	7

5. Організація проведення практики

Організатором та базою проходження педагогічної практики є кафедра, на якій працює науковий керівник аспіранта.

Педагогічна практика включає навчально-методичну роботу та викладацьку діяльність (відвідування навчальних занять науково-педагогічних працівників Університету та їх аналіз, підготовку і самостійне проведення навчальних занять (семінарів, практичних тощо).

Загальне керівництво та контроль за проведенням педагогічної практики покладається на завідувача кафедри, за якою закріплений аспірант.

Безпосереднє керівництво практикою здійснює керівник педагогічної практики, який є його науковим керівником.

Керівник педагогічної практики аспіранта зобов'язаний:

- проводити інструктаж щодо порядку проходження педагогічної практики;
- формувати, спільно з аспірантом, індивідуальний план проходження педагогічної практики (Додаток А);
- відслідковувати своєчасне прибуття аспіранта для проходження педагогічної практики;
- забезпечити планування, організацію та облік результатів педагогічної практики;
- добирати тематику занять та навчальні групи для проходження педагогічної практики;
- здійснювати контроль за виконанням програми педагогічної практики;
- інформувати аспіранта про порядок подання та захисту звіту з педагогічної практики;
- підготувати відгук про проходження педагогічної практики аспіранта (Додаток Б).

Педагогічна практика передбачає проходження чотирьох етапів: підготовчий, початковий, основний та заключний. На підготовчому етапі аспірант:

- ознайомлюється з робочою програмою педагогічної практики;
- з'ясовує мету та завдання практики.
- складає індивідуальний план проходження педагогічної практики.

На початковому етапі аспірант:

- ознайомлюється з нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті й організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри;
- відвідує навчальні заняття керівника педагогічної практики та інших викладачів кафедри;
- отримує від керівника педагогічної практики рекомендований перелік навчальних дисциплін та академічних груп для проведення навчальних занять.

На основному етапі практики аспірант:

- готує необхідні методичні та дидактичні матеріали, технології для проведення занять;
- проводить на належному науково-методичному рівні заняття під керівництвом наукового керівника на базі кафедри;
- проводить консультації здобувачам вищої освіти;
- приймає участь у засіданнях кафедри, долучається до обговорення організаційних та методичних питань освітнього процесу.

На заключному етапі аспірант:

- готує звіт з педагогічної практики;
- подає звіт керівнику педагогічної практики для перевірки та попереднього оцінювання;

– звітує про результати практики на засіданні кафедри, за якою закріплений аспірант.

6. Вимоги до звітної документації з практики

Після проходження педагогічної практики Аспірант подає на перевірку керівнику педагогічної практики індивідуальний план проходження педагогічної практики, звіт з педагогічної практики та інші документи, які підтверджують проведену Аспірантом викладацьку діяльність.

До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали програму практики і надали протягом 5 робочих днів після закінчення педагогічної практики звітну документацію:

- індивідуальний план проходження педагогічної практики з відміткою керівника практики про його виконання (додаток А);
- звіт про підсумки педагогічної практики, що містить виклад проведеної під час практики роботи, зокрема: перелік проведених навчальних занять, методичної роботи, організаційної роботи (додаток В);
- відгук керівника практики (додаток Б).

Аспірант має подати на кафедру довідковий документ про перевірку матеріалів звіту щодо наявності запозичень з інших джерел.

До звітних документів кафедра надає витяг із протоколу засідання кафедри про результати проходження ним педагогічної практики та затвердження звіту з педагогічної практики.

7. Підведення підсумків практики і оцінювання її результатів

Формування сукупності теоретичних і практичних навичок у процесі Педагогічної практики ґрунтується на застосуванні методів навчання, які, своєю чергою, визначають передумови оцінювання результатів навчання.

Методи та форми оцінювання опанування здобувачами вищої освіти програмних результатів навчання

ПРН	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 2. Демонструвати навички мовної комунікації щодо представлення та обговорення результатів своїх наукових досліджень з колегами, науковою спільнотою, суспільством у цілому українською та іноземною мовою в усній та письмовій формі, демонструвати навички презентації результатів наукових досліджень	словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда); наочні методи (ілюстрування, демонстрування, спостереження); практичні методи (робота з навчально-	– методи усного контролю (обговорення теоретичних питань, доповідь, публічний захист звіту з практики); – методи письмового контролю (написання

ПРН 3. Демонструвати навички самостійної роботи у проведенні наукового пошуку, гнучкого мислення, інноваційність, проявляти креативність у вирішенні комплексних проблем у галузях економіки, нести відповідальність за особистий професійний розвиток	методичною літературою, джерелами інтернет); робота під керівництвом викладача (виконання письмової роботи: звіту з практики).	звіту з практики).
ПРН 5. Проводити реалізацію та коригування процесу наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності		
ПРН 12. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти, розробляти навчально-методичні матеріали		

Поточний контроль здійснюється керівником практики протягом проходження аспірантами педагогічної практики шляхом оцінки систематичності їх роботи, якості підготовки та здійснення навчальної, методичної та організаційної роботи. Підсумковий контроль здійснюється за результатами захисту звіту з практики на засіданні кафедри, на якій аспірант проходив педагогічну практику.

Критерії оцінювання роботи аспірантів:

1. Рівень проведення науково-методичної та організаційної роботи:
  - рівень фахових знань і методики викладання дисциплін;
  - знання теоретичних основ планування та реалізації освітнього процесу в Університеті та на кафедрі;
  - знання нормативно-правової та навчально-методичної документації на кафедрі, уміння працювати з науковими першоджерелами для вирішення завдань практики;
  - обґрунтованість планування видів навчальних занять: усвідомлення освітніх цілей і завдань; доцільність змісту, форм і методів роботи зі студентами; творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій;
  - вміння цілеспрямовано спостерігати та аналізувати різні форми навчально-виховної роботи зі студентами;
  - вміння планувати і проводити профорієнтаційну роботу.
2. Рівень сформованості професійно-педагогічних умінь і якості викладацько-педагогічної діяльності аспіранта:
  - відповідність лекційних, практичних, лабораторних занять сучасним дидактичним вимогам до навчальних занять у закладах вищої освіти;
  - володіння методикою організації та проведення різних видів діяльності зі студентами;
  - ефективність застосування та творча інтерпретація інноваційних педагогічних технологій.

Захист результатів педагогічної практики та затвердження звіту з педагогічної практики, здійснюється на засіданні кафедри, яка відповідає за реалізацію освітньо-наукової програми, куди запрошуються всі аспіранти та їх керівники з педагогічної практики.

За результатами захисту звіту з практики керівником педагогічної практики виставляється диференційована оцінка в екзаменаційну відомість та індивідуальний план аспіранта. Оцінюється за 100-бальною, 4-бальною шкалою Університету та за шкалою ЄКТС.

8. Рекомендовані джерела інформації

Законодавча та нормативна

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 28.12.2014 р. № 76-VIII.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 25.12.2015 р. № 922-VIII.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261.
5. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 р. № 1669.
6. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.
7. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266.

Основна

1. Біляковська О. О., Мищищин І. Я., Цюра С. Б. Дидактика вищої школи: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
2. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.
3. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції: кол. моногр. / під наук. ред. проф. О. С. Цокур. Одеса: СПД Бровкін О. В., 2012. 160 с.
4. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.
5. Трайнев В. А. Дистанционное обучение и его развитие (Обобщение методологии и практики использования). Москва: Дашков и К., 2008. 293 с.

Інформаційні ресурси

1. Загальні відомості про вищу освіту в Україні. URL: www.mon.gov.ua/education/higher/higher.
2. Методи навчання та їх класифікація. Сайт «Osvita.Ua» Електронний ресурс. URL: <http://osvita.ua/school/theory/780/>.
3. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. URL: http://moskalik.at.ua/kurs_lekziy/mmmvvv.doc.
4. Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах URL: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnistu-vishchikhnavchalnikh-zakladakh/4688>.
5. Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1488/1/Особливості,%20проблеми%20та%20шляхи%20активізації%20самостійної%20роботи%20студентів.pdf>.

Додаток А

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Підпис Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ

« ____ » _____ 20__ року

Індивідуальний план проходження педагогічної практики

у період з « ____ » _____ 20__ року по « ____ » _____ 20__ року

№	Заплановані заходи	Термін виконання	Відмітка керівника педагогічної практики про виконання

Здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії

_____

(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Керівник
педагогічної практики

_____

(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Додаток Б

**Відгук
керівника педагогічної практики (наукового керівника) про
проходження педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня
доктор філософії**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

на кафедрі _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

У період проходження педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії _____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

ВИСНОВОК: Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії (П.І.П) виконав (не виконав) програму педагогічної практики в повному обсязі та заслуговує на оцінку _____ (за 100-бальною, 4-бальною шкалою Університету та за шкалою ЄКТС).

_____ 20__ р.

Керівник
педагогічної практики

_____
(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Додаток В

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗВІТ

з педагогічної практики

здобувача вищої освіти ступеня доктор філософії

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

освітньо-наукова програма _____
(найменування ОНП)

спеціальність _____
(код та найменування спеціальності)

галузь знань _____
(шифр та найменування галузі знань)

форма навчання _____
(денна, заочна)

кафедра _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

період проходження практики: з _____ по _____

Керівник педагогічної практики _____
Підпис (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Дата проведення захисту звіту _____

Оцінка за результатами захисту звіту _____

Гарант ОНП _____
Підпис (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ПОЛТАВА – _____

1. Навчальна робота

Аспірант описує:

- обсяг проведення навчальної роботи за видами (дата проведення, курс, вид заняття, тема, які наочні матеріали використовували у процесі проведення занять);
  - які матеріали використав аспірант під час підготовки до проведення навчальних занять;
  - які навчальні матеріали були розроблені за темою дисертаційного дослідження у ході підготовки та проведення навчальних занять.
- Обсяг відвідування та проведення аудиторних занять аспіранти надають у вигляді таблиць 1, 2.

Таблиця 1

Відвідування аудиторних занять

Науково-педагогічний працівник, який проводив заняття	Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

Таблиця 2

Проведення аудиторних занять

Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

2. Методична робота

Аспірант описує:

- навчально-методичну та наукову роботу, що проводиться на кафедрі;
- навчально-методичне забезпеченням навчальних дисциплін (робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних і лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань для поточного і підсумкового контролю), що викладаються на кафедрі.

3. Організаційна робота

Аспірант описує:

- план проведення виховної роботи кафедри;
- яку приймав участь в організації та проведенні семінарів, круглих столів, профорієнтаційної роботи кафедри.

Здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії

Підпис

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)